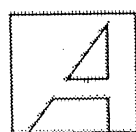

Fondacija Konrad Adenauer
Biblioteka: KAS POLITIKA

STRANKE I JAVNE POLITIKE
IZBORI U SRBIJI 2016. GODINE

Konrad
Adenauer
Stiftung

BEOGRAD, 2017.

5 | REČ UREDNIKA

- 7 | *Zoran Stojiljković*: „Ponovljeni“ vanredni izbori 2016. godine. Šta se zapravo dogodilo?
- 33 | *Dušan Spasojević*: Vrednosno profilisanje stranaka na izborima 2016. godine.
- 49 | *Jelena Lončar*: Stanje demokratije u Srbiji kroz prizmu izborne kampanje 2016. godine.
- 69 | *Boban Stojanović*: Socioekonomske teme u kampanji 2016. godine
- 101 | *Ana Stanković, Katarina Ćuković, Tijana Vuksanović*: Programska platforma liste Aleksandar Vučić – Srbija pobeđuje na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 125 | *Luka Petrović*: Programska platforma liste Ivica Dačić – SPS, JS – Dragan Marković Palma na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 145 | *Strahinja Obrenović*: Programska platforma liste dr Vojislav Šešelj – Srpska radikalna stranka na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 161 | *Lana Avakumović*: Programska platforma liste Dosta je bilo – Saša Radulović na parlamentarnim izborima 2016. godine

- 183 | *Maja Bursać*: Programska platforma liste Za pravednu Srbiju – Demokratska stranka na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 197 | *Dušan Radovanović*: Programska platforma liste Dveri – DSS – Sanda Rašković Ivić – Boško Obradović na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 213 | *Marko Mečanin*: Programska platforma liste Boris Tadić, Čedomir Jovanović – Savez za bolju Srbiju – LSV, LDS, SDS na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 223 | *Đorđe Milosav*: Programska platforma liste Levica Srbije na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 241 | *Branislava Kozlina*: Programska platforma manjinskih lista na parlamentarnim izborima 2016. godine
- 267 | *Zoran Stojiljković*: Postizborni program i politike Vlade
- 293 | BIOGRAFIJE AUTORA
- 297 | LITERATURA

Lana Avakumović

PROGRAMSKA PLATFORMA LISTE DOSTA JE BILO – SAŠA RADULOVIĆ NA PARLAMENTARNIM IZBORIMA 2016. GODINE

1. KONTEKST

Udruženje Dosta je bilo – Restart¹ nastalo je nakon što je Saša Radulović, bivši ministar privrede u Vladi Ivice Dačića, podneo ostavku na ovu funkciju u januaru 2014. godine.² Radulović je kao razloge za napuštanje Ministarstva naveo nesprovođenje najavljenih reformi, partijsko zapošljavanje i visok nivo korupcije i netransparentnosti u celokupnom radu Vlade, nakon čega je najavio formiranje sopstvenog udruženja građana.³ Nepuna dva meseca kasnije raspisani su vanredni parlamentarni izbori koji su održani 16. marta i na kojima je najveći broj glasova (48,34%) osvojila koalicija okupljena oko Srpske napredne stranke na čelu sa Aleksandrom Vučićem.⁴ Pred same izbore, DJB je registrovan kao pokret, a građanska lista Dosta je bilo – Saša Radulović nije uspela da pređe cenzus i osvojila je 2,08%

¹ U daljem tekstu DJB

² <http://dostajebilo.rs/files/uploads/Statut.pdf?lang=lat> (pristupljeno 7. juna 2016).

³ <http://dostajebilo.rs/tekst-ostavke/?lang=lat> (pristupljeno 7. juna 2016).

⁴ <http://www.rik.parlament.gov.rs/arhiva-izbori-za-narodne-poslanike-2014.php> (pristupljeno 7. juna 2016).

ukupnih glasova. Na izbore 2014. godine DJB je izašao samostalno, vodeći najveći deo izborne kampanje preko interneta i društvenih mreža, čime su postavili temelj budućeg delovanja.

Pokret se predstavio kao centar političkog spektra koji nudi jednu novu opciju za građane koji su razočarani prethodnim režimima. Može se zaključiti da DJB, osim što privlači nove birače, deli politički prostor pre svega sa Liberalno demokratskom partijom, ali u izvesnoj meri i sa Demokratskom (DS), Novom (NS) i Socijaldemokratskom strankom (SDS), što nameće potrebu za isticanjem i jasnim diferenciranjem. Kao jedan od osnovnih principa DJB ističe načelo transparentnosti kao temeljnu odrednicu delovanja u svakoj sferi politike. Nedostatak transparentnosti je ono što su u kampanji najčešće predstavljali kao ključni problem za neefikasni javni sektor, subvencionisanje stranih investitora ili ugroženu slobodu medija.

U martu 2016. godine raspisani su još jedni vanredni parlamentarni izbori, a 7. aprila Republičkoj izbornoj komisiji predata je lista pod nazivom Dosta je bilo – Saša Radulović.⁵ Lista kandidata je nastala kao rezultat selekcije zasnovane na kriterijumima poput poznavanja programa pokreta, stručnosti i zalaganja u pokretu. Na njoj se našlo 100 žena, od kojih 50 među prvih 100 na listi, a u obzir su uzete i generacijska i geografska zastupljenost. Samim procesom selekcije kandidata za narodne poslanike DJB je želeo da predstavi inovativan pristup politici, koji će pokazati da se cene kvalitete poput obrazovanja i radnog iskustva, ali pre svega odanost principu transparentnosti i načelima vladavine prava. Dodatno, objavljen je otvoren poziv građanima koji podržavaju politiku DJB da se kandiduju za poslanike ili odbornike kako bi se na listama našli i ljudi koji do tada nisu bili članovi pokreta.⁶ Zvaničan

⁵ <http://www.blic.rs/izbori-2016/vesti/pokret-dosta-je-bilo-predao-izbornu-listu/p6mq15w> (pristupljeno 7. juna 2016).

⁶ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:595594-Radulovic-oglasom-trazi-kadrove> (pristupljeno 19. juna 2016).

program za izbore iznet je u Planu koji sadrži 20 tačaka⁷ i u kojem dominiraju socioekonomske teme, što će biti odlika njihove celokupne kampanje.⁸ Oblasti koje su nedovoljno ili nimalo pokrivena tiču se spoljne politike, evropskih integracija Srbije i manjinskih prava, o čemu će biti reči u daljem tekstu.

Celokupna izborna kampanja DJB 2016. godine okarakterisana je pomenutim komuniciranjem sa biračima preko interneta i društvenih mreža. Pre dve godine ovaj vid komunikacije mogao je biti definisan kao alternativan, ali je u međuvremenu postao važan trend – pre svega zato što opozicione partije smatraju da deluju u okruženju u kojem vlada cenzura (i samocenzura) medija, ali i usled generalnog porasta aktivnih korisnika te vrste komunikacije.⁹ Društvene mreže su jeftin i efikasan način za širenje poruka i dopiranje do birača, pa je sasvim logično što je DJB odabrao da svoju kampanju najaktivnije vodi na Fejsbuku i Tviteru, kao i na Jutjubu i zvaničnom veb-sajtu.¹⁰ U tradicionalnim medijima, Pokret je imao relativno mali broj objavljenih saopštenja, s tim što je na veb stranicama i portalima uživao prilično ravnomernu zastupljenost u odnosu na druge opozicione partije. Razlike u stopi i autentičnosti objavljenih vesti između medija svakako postoje, te je najveći broj saopštenja objavljen na sajtovima RTV-a i N1, dok su postojale kritike na račun verodostojnosti objava *Informera* i *Kurira*.

Dosta je bilo je na samom početku izborne kampanje doneo odluku da na svim nivoima izlazi na izbore samostalno.¹¹ Argumentacija odluke bazira se na nepoverenju koje pokret gaji

⁷ U daljem tekstu: Plan DJB.

⁸ <http://dostajebilo.rs/izbori-2016-plan-u-20-tacaka/?lang=lat> (pristupljeno 5. juna 2016).

⁹ Videti npr: <https://freedomhouse.org/report/freedom-press/2015/serbia> (pristupljeno 20. juna 2016).

¹⁰ <http://dostajebilo.rs/> (pristupljeno 5. juna 2016).

¹¹ [http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2537/Izbori + 2016/2249744/Pokret + %22Dosta+je+bilo%22%3A+ Samostalno+na+izbore+na+svim+nivoima.html](http://www.rts.rs/page/stories/sr/story/2537/Izbori+2016/2249744/Pokret+%22Dosta+je+bilo%22%3A+Samostalno+na+izbore+na+svim+nivoima.html) (pristupljeno 7. juna 2016, 01:46)

prema ostalim partijama opozicije za koje smatraju da ne poštuju osnovne principe za koje se oni zalažu. Izjavili su i da ih ne interesuju „cenzus koalicije“ sa akterima koji su već duže vreme na političkoj sceni Srbije i koji bi otežali sprovođenje reformi, a samim tim i obesmislili poverenje koje su birači ukazali DJB-u.¹²

Konačnim objavljivanjem rezultata vanrednih parlamentarnih izbora 5. maja 2016, izborna lista Dosta je bilo – Saša Radulović osvojila je 16 poslaničkih mesta u Narodnoj skupštini Republike Srbije,¹³ što predstavlja 6,02% ili preciznije 227.626 glasova, a samo u Beogradu 11,15% ili 93.644 glasa.¹⁴ DJB je osvojio odbornička mesta u devet od 17 beogradskih opština, uključujući tri centralne – Vračar, Stari grad i Savski venac.¹⁵ Iako je bilo izvesnih poteškoća prilikom predaje liste u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini, Pokrajinska izborna komisija objavila je zvanične rezultate 13. maja i na osnovu njih DJB je osvojio sedam mandata.¹⁶ Nakon završenih izbora, DJB je najavio reformisanje u političku stranku u bliskoj budućnosti.

EKONOMIJA – RAD, ZAPOSŁJAVANJE I SOCIJALNI DIJALOG

Najveći deo predloženih mera i tema na kojima je DJB insistirao tokom kampanje tiče se oblasti ekonomije. Činjenica da je predsednik pokreta Saša Radulović obavljao funkciju ministra privrede daje određenu dozu legitimiteta njihovim ekonomskim

¹² <http://www.politika.rs/scc/clanak/350629/Ne-interesuju-nas-cenzus-koalicije> (pristupljeno 7. juna 2016).

¹³ Biografije narodnih poslanika dostupne su na veb sajtu Otvorenog parlamenta: <http://www.otvoreniparlament.rs/poslanici/> (pristupljeno: 19. juna 2016).

¹⁴ http://www.rik.parlament.gov.rs/doc/izbori-2016/rezultati/1.%20Zbirni_rezultati.pdf (pristupljeno 5. juna 2016).

¹⁵ <http://www.blic.rs/vesti/beograd/zavrшено-prebrojavanje-ovo-su-konacni-rezultati-u-svim-beogradskim-opštinama/k7yesgw> (pristupljeno: 19. juna 2016).

¹⁶ <http://www.pik.skupstinavojvodine.gov.rs/docs/2016IzvestajUkupniRezultati.pdf> (pristupljeno 5. juna 2016).

predlozima i objašnjava isticanje sopstvene kompetentnosti u sferi privrede. Budući da je pojam korupcije dominirao javnim diskursom parlamentarnih izbora 2014. godine (Spasojević i Stojanović, 2014: 48) u korist poredničke koalicije okupljene oko Srpske napredne stranke, DJB je, slično ostalim opozicionim partijama, aktuelne probleme preformulisao kroz okvire transparentnosti, sistema i javnosti. Deo kampanje bio je usmeren protiv konkretnih mera tadašnje Vlade koja je, prema navodima DJB-a, stvorila „burazersku ekonomiju i parazitski sistem“ koji uništavaju privredu Srbije. Rešenja koja nude odnose se na zakonske mere koje bi uvele red i transparentnost u javni sektor i oslobodile prostor za razvoj privatnog preduzetništva. Celokupna kampanja je u izvesnoj meri svedena na nekoliko osnovnih problema koji ne obuhvataju sve aspekte privrede, ali daju naznake o budućem delovanju pokreta DJB.

Osnovna teza ekonomske problematike odnosi se na javni sektor i partijsko zapošljavanje koje ga karakteriše. Partokratija je predstavljena kao ključni faktor koji izjeda privredu Srbije i kojem se mora stati na put, pa je i većina problema prikazana upravo u odnosu na to. Veliki broj saopštenja i tačaka Plana DJB bavi se isključivo netransparentnošću zapošljavanja u javnom sektoru i neefikasnošću koja se nameće kao posledica. U izjavi Saše Radulovića s jedne od tribina navodi se da je oko 15% zaposlenih u državnim firmama i javnim preduzećima u Srbiji višak „koji čine partijski kadrovi s uglavnom kupljenim diplomama sa izmišljenih univerziteta“.¹⁷ Dodao je i da je partokratija problem koji državu košta oko milijardu evra godišnje, kao i da supolitičke stranke „pojele celo društvo“ i da posledično živimo u parazitskom sistemu. Ukoliko se uzme u obzir da jednu od najvećih ciljnih grupa DJB-a čine mladi, obrazovani ljudi koji su ili nezaposleni ili nezadovoljni opcijama za karijeru u Srbiji, jasno je zašto je fokus kampanje bio na

¹⁷ <http://rs.n1info.com/a142290/Vesti/Radulovic-15-zaposlenih-su-partijski-kadrovi.html> (pristupljeno 11. marta 2016).

mogućnostima transparentnog zapošljavanja i faktorima koji to omogućavaju. U istoj izjavi, Radulović je kazao da je DJB zahtevao od Vlade Srbije uvid u biografije 160 najvažnijih funkcionera, ali da nisu dobili odgovor.¹⁸

Rešenje koje DJB nudi u vezi s partijskim zapošljavanjem odnosi se na zabranu potpisivanja tajnih ugovora s kompanijama, objavljivanje ugovora potpisanih u javnom sektoru i uvid u tok državnih finansijskih izdataka.¹⁹ Dodatno, smatraju da treba reformisati javna preduzeća, a njihove direktore birati na javnim konkursima.²⁰ Ono za šta se DJB zalaže jeste potpuna transparentnost koja se manifestuje u otvorenim konkursima za radna mesta i u uvidu građana u javne finansije. Između ostalog, to su pokazali otvorenim pozivima za svoje poslaničke i odborničke liste koji su objavljeni u toku kampanje.²¹ Rad novog saziva Parlamenta pokazaće da li se kriterijumi kvalitetnih predstavnika građana mogu kvantifikovati na način na koji je DJB odlučio da ih meri.

Osim partijskog zapošljavanja, isticana je i problematika finansiranja stranih investitora kroz subvencije, što nanosi štetu domaćoj privredi. Pokret je zastupao stav da je ekonomska politika Vlade mandataru Aleksandra Vučića „suluda“ budući da se novac poreskih obveznika troši u korist stranih preduzetnika, a s druge strane, izostaju ulaganja u porodična preduzeća koja zapošljavaju više od 1,6 miliona građana Srbije.²² Subvencionisanje je predstavljeno i u kontekstu prevelike javne

¹⁸ Isto.

¹⁹ Tačka 1. Plana DJB: Uvesti POTPUNU transparentnost rada javnog sektora. Zabraniti potpisivanje tajnih ugovora. Za ceo javni sektor objaviti sve potpisane ugovore, mesečno objavljivati ko dobija novac od države, javnih i državnih preduzeća, svih zdravstvenih, kulturnih, prosvetnih i svih drugih ustanova. Objaviti sistematizacije radnih mesta i merila radnog učinka za ceo javni sektor.

²⁰ Tačka 7. Plana DJB: „Uvesti red u javna preduzeća. Javni konkursi za sve direktore.“

²¹ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:595594-Radulovic-oglasom-trazi-kadrove> (pristupljeno 5. juna 2016).

²² <http://www.rts.rs/page/stories/ci/story/2534/izbori-2016/2263493/radulovic-suluda-politika-subvencionisanja-stranih-investitora.html> (pristupljeno 5. juna 2016).

potrošnje koja dolazi uz intervenciju države u oblast ekonomije. Predložena rešenja odnose se upravo na zaštitu domaćih privrednika zakonski – donošenjem novog Zakona o poreklu imovine i obustavljanjem favorizovanja stranih investitora.²³ U sferi poljoprivrede, DJB se zalaže za vraćanje sistema zadruga i davanje zemlje domaćim zemljoradnicima na obrađivanje uz ograničen posed.²⁴

Osim manje ili više konkretnih predloga reformisanja ekonomije,²⁵ ekonomska politika Vlade Aleksandra Vučića kritikovana je i sa stanovišta profitabilnosti, troškova i podsticanja mladih da ostanu u Srbiji. Jedna od zamerki upućena je na račun najavljenog otvaranja kinesko-francuske fabrike u Bariču.²⁶ Radulović je ocenio da bi ovaj potez značio traćenje zemljišta i veliki gubitak za Srbiju, te da je samim tim kontraproduktivan.²⁷ Još jedna kritika odnosi se na ugovor o smederevskoj Železari potpisan sa kineskom kompanijom Hestil,²⁸ zbog kojeg Radulović smatra da se „pretvaramo u zemlju jeftine radne snage, dok nam deca napuštaju zemlju”.²⁹ U istom intervjuu naglasio je da je neophodno smanjiti državnu birokratiju i poreske namete, što predstavlja mere kretanja ka tržišnom modelu ekonomije.

²³ Tačke 5. i 6. Plana DJB: „5. Zakon o poreklu imovine; 6. Ukinuti subvencije stranim investitorima. Ne postoji razlog da strani investitori budu privilegovani u odnosu na domaće. Fokus ekonomske politike je domaća privreda.”

²⁴ Tačka 18: „Postaviti temelje agrarne reforme: državnu zemlju obrađuju naši zemljoradnici uz ograničen posed. Vratiti sistem zadruga.”

²⁵ Primeri: Tačka 20: „Rešiti problem kredita u švajcarskim francima. Teret rasporediti između banaka i građana koji su uzimali kredit”; Tačka 10: „Raskinuti ugovor za Beograd na vodi. Raspisati javni konkurs za urbanističko rešenje za Savski amfiteatar.”

²⁶ <http://www.blic.rs/vesti/ekonomija/radulovic-u-baricu-nece-bit-zaposleno-1400-vec-770-radnika/vvmpy3k> (pristupljeno 5. juna 2016).

²⁷ Sličan stav postoji i u tački 11. Plana: „Staviti van snage štetne zakone: Zakon o poljoprivrednom zemljištu, Zakon o konverziji zemljišta, Zakon o ulaganjima.”

²⁸ <http://rs.n1info.com/a152892/Vesti/Radulovic-Ugovor-za-Zelezaru-ce-nas-mnogo-kostati.html> (pristupljeno 5. juna 2016).

²⁹ Isto.

U vezi s platama zaposlenih u javnom sektoru, DJB je zastupao stav da je njihovo smanjenje 2014. godine bilo protivno Ustavu Republike Srbije, te da ih treba vratiti na prethodni nivo.³⁰ U prostoru između ekonomske i socijalne politike, njihov program nudi rešenje za probleme radnog staža i plaćanja doprinosa u tački 12: „Povezati radni staž SVIM zaposlenima u firmama u restrukturiranju, privatizaciji i stečaju. Isplatiti zaostale zarade. Nije posao zaposlenih da naplaćuju doprinose. To je posao države. Staž se povezuje na nivou minimalca. Zaostale zarade takođe. Deo iznad minimalca se konvertuje u vlasništvo nad preduzećem.”

Generalni zaključak ekonomskog dela kampanje pokreta Dosta je bilo – Saša Radulović jeste da je u pitanju tržišni model privrede uz izvesnu meru državne intervencije. Uloga države ograničena je na zaštitu domaćih porodičnih preduzetnika, kao i rešavanje problema proisteklih iz ekonomskih politika prethodnih vlada, poput restrukturiranja preduzeća. Osnovni principi koje ističu jesu transparentnost s ciljem ukidanja partijskog zapošljavanja i oslobađanje preduzetnika visokih nameta. Gotovo svi navedeni problemi plasirani su s osvrtom na partokratiju i neefikasnu birokratiju, što onemogućava razvoj privrede i samim tim stoji na putu zapošljavanju mladih, obrazovanih ljudi, ali i generalno građana Srbije. Činjenica da je DJB posvetio najveću pažnju upravo ekonomskom programu daje uvid u njihovo lociranje osnovnih ciljnih grupa, kao i probleme koje identifikuju kao ključne. Identitet i program su u velikoj meri izgradili na osnovu formulisanih rešenja koja nude za precizno definisane propuste aktuelne i prethodne vlade, čija bi primena otvorila prostor za izgradnju stabilnog ekonomskog sistema.

³⁰ Tačka 9. Plana: „Vratiti plate u javnom sektoru na nivo pre smanjenja krajem 2014. godine. Dug za otete plate, kao i za solidarni porez, pretvoriti u državne obveznice sa kamatom.”

DRŽAVA I POLITIČKI SISTEM

Deo kampanje DJB koji je posvećen političkom sistemu i državnim institucijama u najvećoj meri je fokusiran na koncept vladavine prava. Gotovo sve izjave, saopštenja i predlozi tiču se nezavisnosti institucija, poštovanja Ustava i zakona Republike Srbije i načela podele vlasti. Ni u ovoj oblasti nije izostalo insistiranje na principu transparentnosti kroz čiji okvir su predstavljani problemi poput dominacije izvršne vlasti nad sudskom i njenog zadiranja u rad institucija koje bi trebalo da budu nezavisne. U vezi s reformom izbornog sistema, konkretni predlozi postoje u Planu DJB, ali im nije posvećeno mnogo pažnje u medijskom prostoru. Čitavu oblast političkog sistema karakteriše pristup negativne kampanje DJB, uz nuđenje načelnih rešenja za probleme koje precizno identifikuju. U jednom od zvaničnih saopštenja izneto je da „samo u demokratskoj državi, sa slobodom govora, može da se izgradi jaka privreda i Srbija može postati mesto na kome se lepo i rado živi”.³¹ Shodno tome, DJB je nastojao da ukaže na propuste Vlade Aleksandra Vučića u samim osnovama uređenja društva koje dalje utiču na nedemokratičnost i neefikasnost institucija.

Konkretan predlog iznet u Planu DJB odnosi se na izborni sistem i podrazumeva direktne izbore za gradonačelnike i predsednike opština, kao i izmenu finansiranja političkih stranaka.³² Stav DJB je da su se partije pretvorile u biroe za zapošljavanje i da postoji veliki deo njihovih prihoda u koje javnost nema uvid. Budući da se parlamentarne stranke delom finansiraju iz državnog budžeta, otvorene su mogućnosti za zloupotrebu javnih položaja i partokratiju, što dalje uzrokuje neefikasnost javnog sektora.³³ Da

³¹ http://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2016/republicki/dosta-je-bilo-glas-vucicu-glas-za-uvodjenje-diktature_706299.html (pristupljeno 8. juna 2016).

³² Tačka 3. Plana: „Doneti nove izborne zakone: direktni izbori za predsednike opština i gradonačelnike, veći cenzus za koalicije, ravnomerna teritorijalna zastupljenost, nov zakon o finansiranju političkih stranaka.”

³³ <http://www.politika.rs/sr/clanak/355412/Pogledi/Kako-se-finansira-DJB-akako-druge-stranke#!> (pristupljeno 8. juna 2016).

bi se distancirali od takvog ugleda stranaka, funkcioneri DJB su odlučili da svoj rad finansiraju isključivo od članarina i donacija, a pored toga uvedeno je i pravilo da se svi članovi lokalnih odbora DJB koji uđu u lokalne skupštine odriču dela naknade za političku funkciju u korist lokalnog odbora.³⁴ U okviru izbornog sistema, dodatno se zalažu i za ravnomernu teritorijalnu zastupljenost u Narodnoj skupštini, kao i za veći cenzus za koalicije koje se kandiduju na parlamentarnim izborima.

Finansiranje partija je samo jedan od elemenata partokratije koju je DJB okarakterisao kao ključni problem Srbije.³⁵ Smatraju da se, uz partijsko zapošljavanje, iza zatvorenih vrata odvijaju i drugi procesi koji su stvar političke prirode i za koje ne postoji pravna osnova. Pre svega, isticali su narušenu nezavisnost sudstva i policije. Nakon što je policija legitimisala čoveka koji je na mitingu SNS-a uzvikivao „gladni smo”,³⁶ DJB je osudio ovakvo ponašanje organa vlasti i upotrebu policijskih snaga. „Sve što vidimo ukazuje da će svaki glas dat Vučiću biti glas za uvođenje diktature, hapšenje i progon neistomišljenika i gaženje zakona. Vučić je policiju pretvorio u partijsku vojsku”, izjavio je Radulović.³⁷ Tokom izborne kampanje nije bilo mnogo reči o reformi vojske, osim komentara koji je Radulović dao za dnevni list *Danas*: „Vojska treba da bude profesionalna. Ne smeju se ljudi primoravati da idu u vojsku i nose oružje ili da idu u rat ako imaju suprotna uverenja. To je prisila. Država mora u svakom pogledu da bude profesionalan servis svojih građana, pa i u smislu garantovanja bezbednosti.”³⁸

³⁴ Isto

³⁵ <http://rs.n1info.com/a142290/Vesti/Radulovic-15-zaposlenih-su-partijski-kadrovi.html> (pristupljeno 11. marta 2016).

³⁶ <http://www.vesti.rs/Miting-srpske-napredne-stranke/Dobacivanja-na-mitingu-SNS-a-Gladni-smo-2.html> (pristupljeno 8. juna 2016).

³⁷ http://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2016/republicki/dosta-je-bilo-glas-vucicu-glas-za-uvodjenje-diktature_706299.html (pristupljeno 8. juna 2016).

³⁸ <http://www.vesti.rs/Penzija/Danas-pita-partije-Da-li-ste-za-eutanaziju-i-obavezni-vojni-rok.html> (pristupljeno 8. juna 2016).

Osim na rad policije i vojske, upućene su i kritike na račun nezavisnosti Pokrajinske izborne komisije i Upravnog suda u Novom Sadu tokom izbora u Autonomnoj Pokrajini Vojvodini. Naime, PIK je inicijalno odbila listu DJB u Vojvodini uz obrazloženje da je nije predala grupa građana, kako propisi nalažu, već neovlašćeno lice, a zatim je odbacila prigovor na ovo rešenje.³⁹ DJB je odluku ocenio kao politički potez pa je, nakon najavljenog upućivanja žalbe Upravnom sudu, održan miran protest ispred zgrade PIK-a.⁴⁰ Zakonski rok za odgovor na žalbu iznosi 48 sati, a Upravni sud se nije oglasio u tom periodu.⁴¹ Žalba je konačno uvažena,⁴² ali je DJB čitav proces okarakterisao kao pokušaj opstruiranja opozicije od strane vladajuće DS koja u Vojvodini manipuliše institucijama u strahu od gubljenja vlasti.⁴³ Kao rešenje za ocenjeno narušavanje vladavine prava DJB predlaže otvaranje javnih diskusija o reformi nezavisnih institucija budući da su one kompleksne i ne mogu biti sprovedene u kratkom periodu.⁴⁴

Stavovi DJB o pitanjima državnih institucija i političkog sistema nisu bili primarni fokus izborne kampanje 2016. godine. Problemi koje su identifikovali plasirani su kroz okvire netransparentnosti, nedemokratske i zloupotrebe vlasti. Rešenja za koja se DJB zalaže kreću se u zoni otvaranja javnih diskusija i preispitivanja nadležnosti državnih organa. Konačno, kombinacija kritike Vlade Aleksandra Vučića i stranaka koje

³⁹ http://www.b92.net/Info/vesti/index.php?yyyy=2016&mm=04&dd=12&nav_category=11&nav_id=1119229 (pristupljeno 8. juna 2016).

⁴⁰ http://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2016/pokrajinski/aktivisti-djb-protestovali-ispred-pik_709901.html (pristupljeno 8. juna 2016).

⁴¹ http://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2016/pokrajinski/djb-sud-jos-nije-odgovorio-na-zalbu_709443.html (pristupljeno 8. juna 2016).

⁴² <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:601049-Upravni-sud-uvazio-zalbu-pokreta-Dosta-je-bilo> (pristupljeno 8. juna 2016).

⁴³ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html%3A600506-Dosta-je-bilo-o-odbacivanju-liste-u-Vojvodini-Pajdicev-strah-od-cenzusa> (pristupljeno 8. juna 2016).

⁴⁴ Tačka 13. Plana: „Otvoriti široku javnu raspravu o pravosuđu, obrazovanju i zdravstvu. Ove reforme se ne mogu sprovesti za godinu dana. Ali je moguće otvoriti raspravu o njima i uvesti transparentnost u njihov rad.”

su na vlasti u AP Vojvodini i predloženih mera usmerena je na poštovanje i ostvarivanje načela vladavine prava.

SLOBODA, DEMOKRATIJA I CIVILNO DRUŠTVO

Koncept vladavine prava provlačen je kroz svaki segment kampanje DJB, tako da se može zaključiti da su sloboda i demokratija bile temelj njihovog izbornog programa iako su ekonomske teme stavljene u prvi plan. „Srbiji ne treba vođa, već sistem. Moraju da nas vode najbolji i da imamo transparentnost na svim nivoima“, sumirao je predsednik DJB Saša Radulović ono što njegov pokret nudi.⁴⁵ U vezi sa civilnim društvom DJB se zalagao za otvaranje javnih diskusija o pitanjima od javnog značaja, ali je to i najveći nivo preciznosti do kojeg su stigli u svojim rešenjima. Kao što je ranije pomenuto, DJB smatra da postoje suštinski problemi u našem društvu koji ne mogu biti rešeni u kratkom roku, pa se otvorene diskusije nameću kao prvi korak ka njihovom regulisanju.⁴⁶ U ovoj oblasti nije bilo konkretnih predloga javnih politika, što u određenoj meri karakteriše čitavu kampanju DJB-a – precizno lociranje problema i nuđenje okvirnih rešenja radi izgradnje demokratskog sistema zasnovanog na zaslugama. U pogledu slobode, najveća pažnja posvećena je cenzuri medija i otežanom komuniciranju opozicije sa širom javnošću. Činjenica da se DJB odlučio za negativnu kampanju uz načelne predloge ima smisla u kontekstu dominacije koalicije okupljene oko SNS-a i potrebe za distanciranjem od drugih opozicionih opcija.

Ključni problem koji je DJB identifikovao u sferi sloboda tiče se cenzure medija, zbog čega je najveći deo kampanje vođen

⁴⁵ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:595364-Radulovic-Dosta-je-bilo-od-ponedeljka-krece-u-prikupljanje-potpisa> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁴⁶ Tačka 13, Plana: „Otvoriti široku javnu raspravu o pravosuđu, obrazovanju i zdravlju. Ove reforme se ne mogu sprovesti za godinu dana. Ali je moguće otvoriti raspravu o njima i uvesti transparentnost u njihov rad.“

preko društvenih mreža i interneta. Najveće kritike upućivane su na račun medija sa nacionalnom frekvencijom za koje smatraju da su pod strogom kontrolom vladajućeg SNS-a na čelu sa Aleksandrom Vučićem.⁴⁷ Kao što je navedeno u saopštenju, a prema istraživanju agencije Kipling, SNS je u toku jedne nedelje dobio 3.828 sekundi medijskog prostora naspram 28 dodeljenih DJB-u. Zanimljiv je i slučaj novinske agencije Tanjug, čije je gašenje bilo najavljeno za 31. oktobar 2015,⁴⁸ uz otpremnine zaposlenima, ali bez besplatnih akcija, što je uobičajena praksa za državne medije. DJB je u martu 2016. godine saopštio da Tanjug i dalje aktivno učestvuje u izornoj kampanji, i to kao „moćno medijsko oružje koje Vučić koristi za obračun sa neistomišljenicima, ali i za prenošenje lažnih uspeha Vlade”.⁴⁹ Ovom prilikom su podržali zahtev „60 organizacija civilnog društva Vladi Srbije da prestane da krši medijske zakone i zloupotrebljava ih radi političke propagande”.⁵⁰ Pored javnih diskusija i opštih poziva na poštovanje osnovnih demokratskih sloboda, DJB je u svoj plan uvrstio tačku koja se odnosi na slobodan politički pristup medijima.⁵¹ Još neki od primera cenzure koje su isticali jesu otkazivanje izložbe foto-kolektiva Kamerades⁵² i zabrana predavanja Saše Radulovića na susretu studenata Ekonomskog fakulteta.⁵³ Dodatno, Radulović je izjavio kako ne uspeva da se pojavi na televizijama s nacionalnom frekvencijom još od marta 2014. godine, kada je gostovao u emisiji „Utišak nedelje” kod Olje

⁴⁷ <http://rs.n1info.com/a150889/Vesti/Vesti/Dosta-je-bilo-Televizije-na-nacionalnoj-frekvenciji-pod-okupacijom-Aleksandra-Vucica.html> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁴⁸ <https://www.cenzolovka.rs/vesti/vucic-potpisao-gasenje-tanjuga/> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁴⁹ <http://rs.n1info.com/a146668/Vesti/Vesti/Radulovic-Vucic-zloupotrebljava-Tanjug-u-kampanji.html> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵⁰ Isto.

⁵¹ Tačka 4 Plana DJB: Nov zakon o medijima i slobodnom političkom pristupu medijima.

⁵² <http://dostajebilo.rs/cenzura-je-model-opstanka-vucica-na-vlasti/?lang=lat> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵³ <http://dostajebilo.rs/vlada-republike-srbije-zabranila-predavanje-sase-radulovica/?lang=lat> (pristupljeno 9. juna 2015).

Bećković.⁵⁴ U prethodnom poglavlju bilo je reči o slobodi govora, ali DJB ni u jednom od ova dva pitanja nije dosegao dalje od zalaganja za poštovanje demokratskih institucija. Međutim, izgleda da je konkretno lociranje problematičnih tačaka i poziv na njihovo rešavanje bilo dovoljno precizno da obezbedi podršku građana i omogući DJB-u prelazak cenzusa, u šta su u pokretu bili uvereni od samog početka kampanje.⁵⁵

Nastojeći da ukažu na narušavanje nezavisnosti određenih institucija, slučaj Upravnog suda u Novom Sadu poslužio je kao primer organa koji, prema navodima DJB-a, ne funkcioniše transparentno i samostalno. Budući da je Upravni sud prekršio zakonski rok od 48 sati za oglašavanje po žalbi, pokret DJB je taj potez ocenio kao posledicu političkih pritisaka i opstruiranja opozicije na pokrajinskim izborima.⁵⁶

Negativan karakter kampanje DJB-a usmeren je prvenstveno na Srpsku naprednu stranku i Aleksandra Vučića. U intervjuu za *Politiku* Radulović je izjavio da je Vučić centar korupcije u Srbiji protiv koje će se DJB boriti kada dođe na vlast.⁵⁷ Gotovo svaki isticani problem u domenu demokratskih institucija i civilnog društva predstavljen je kao posledica lošeg delovanja aktuelne vlasti koja je, između ostalog, označena kao odgovorna i za blokiranje izbora članova Regulatornog tela za elektronske medije (REM),⁵⁸ kao i za medijsku hajku protiv

⁵⁴ <http://www.blic.rs/vesti/politika/radulovic-poslanike-biram-na-konkursu/7mpylpp> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵⁵ <http://www.politika.rs/scc/clanak/350629/Ne-interesuju-nas-cenzus-koalicije> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵⁶ <http://www.novosti.rs/vesti/naslovna/politika/aktuelno.289.html:600976-Dosta-je-bilo-Upravni-sud-krsi-zakon-neka-se-oglasi-po-nasoj-zalbi> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵⁷ <http://www.politika.rs/scc/clanak/350629/Ne-interesuju-nas-cenzus-koalicije> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁵⁸ <http://rs.n1info.com/a146668/Vesti/Vesti/Radulovic-Vucic-zloupotrebljava-Tanjug-u-kampanji.html> (pristupljeno 9. juna 2016).

nezavisnih novinarskih organizacija KRIK, BIRN i CINS.⁵⁹ Čitava oblast građanskih sloboda i participativnog civilnog društva predstavlja neizostavan deo koncepta vladavine prava koji je DJB aktivno promovisao i za čije se ostvarenje zalagao u svakom segmentu svoje kampanje i programa.

SOCIJALNI SISTEMI I POLITIKE

Četvrtina tačaka Plana DJB posvećena je upravo merama socijalne politike. Za razliku od prethodno analiziranih oblasti, socijalni sistem je sfera u kojoj DJB nudi konkretne predloge i jasno definisane pravce i mere delovanja. Činjenica da ove teme nisu bile u fokusu izjava i saopštenja javnosti ukazuje na to da socijalno ugrožene kategorije i penzioneri nisu bili osnovna ciljna grupa DJB-a. Međutim, detaljnija analiza njihove kampanje pokazuje da je većina politika koju predlažu usmerena upravo na reformu socijalnog sistema. U svim medijima koji su praćeni u okviru ovog istraživanja, samo dva objavljena intervjua na sajtu dnevnog lista *Danas* obuhvataju polje socijalne politike.⁶⁰

Socijalni (i ekonomski) model koji DJB promoviše može biti definisan kao socijalni liberalizam. S jedne strane, zalažu se za slobodno tržište uz minimalnu državnu intervenciju koja podrazumeva ulogu države u proizvodnji javnih dobara, sprečavanju monopola, regulisanju eksternalija i otklanjanju asimetrije informacija.⁶¹ Međutim, smatraju da tržišna privreda ne može samostalno da oporavi društvo bez pravedne socijalne politike

⁵⁹ Mreža za istraživanje kriminala i korupcije; Balkanska istraživačka novinarska mreža; Centar za istraživačko novinarstvo; primer medijskog napada na udruženja: <http://informer.rs/vesti/drustvo/40738/BIRN-CINS-i-KRIK-DOBILI-EVRA-Evo-kako-stranci-finansiraju-lazne-afere-u-Srbiji> (pristupljeno 9. juna 2016).

⁶⁰ Intervju sa predsednikom DJB Sašom Radulovićem (17. april 2016) i sa potpredsednikom Dušanom Pavlovićem (21. april 2016).

⁶¹ http://www.danas.rs/danasrs/dijalog/sistem_prilagoditi_domacim_privrednicima_.46.html?news_id=319414 (pristupljeno 12. juna 2016).

koja podrazumeva progresivno oporezivanje, a redistribucija u ovom obliku ima smisla jedino ukoliko se prvo ostvare ekonomski rast i razvoj.⁶² Centralna teza u ovoj oblasti jeste da je pravedno da pojedinci sa talentima i kvalitetima koje kapitalizuju na slobodnom tržištu pomažu u izdržavanju onih koji imaju biološke nedostatke (ili bilo koje druge za koje nisu zaslužni). Domaćinstva bez primanja uživala bi univerzalnu socijalnu zaštitu i socijalnu pomoć u iznosu koji zavisi od broja članova.⁶³ Dodatno, pozivajući se na prednosti slobodnog tržišta, zagovaraju i opšte smanjenje poreza i doprinosa.⁶⁴

Tokom kampanje nije bilo mnogo reči o reformi obrazovnog sistema osim već pomenutog otvaranja javnih rasprava koje bi, između ostalog, obuhvatale i zdravstvo.⁶⁵ Osim uključivanja javnosti u proces deliberacije, DJB predlaže i uvođenje univerzalnog zdravstvenog osiguranja za sve građane Srbije koje bi se finansiralo iz budžeta, kao i ukidanje overe zdravstvenih knjižica.⁶⁶ Konkretna stavka koju je Saša Radulović pomenuo u jednom intervjuu jeste vakcinisanje dece za koje se zalaže za razliku od mnogih koji se, prema njegovim navodima, protive tome zbog nepoverenja u sistem zdravstva u Srbiji.⁶⁷ Problem vakcinisanja predstavljen je kroz okvir neefikasnosti zdravstva, netransparentnosti javnih nabavki (lekova i drugih medicinskih sredstava), ali i u kontekstu slobode izbora.

⁶² Isto.

⁶³ Tačka 17. Plana: „Uvesti univerzalnu socijalnu zaštitu za sva domaćinstva bez primanja. Svako domaćinstvo bez primanja dobilo bi socijalnu pomoć od 15.000 dinara mesečno, plus 5.000 dinara po dodatnom članu domaćinstva, tako da bi tročlana domaćinstva primala 25.000 dinara mesečno, a četvoročlana 30.000 dinara. Ceo sistem socijalne zaštite koji imamo danas zamenio bi novi univerzalan sistem.”

⁶⁴ Tačka 16. Plana: „Smanjiti poreze i doprinose za trećinu u dva koraka. Uvesti progresivan sintetički porez. Prvi korak sa početnom stopom od 20% sprovesti odmah. Drugi korak oročiti rastom poreskih prihoda. Povećati minimalac da prati poresko rasterećenje.”

⁶⁵ Već navedena Tačka 13. Plana DJB

⁶⁶ Tačka 15. Plana: „Ukinuti overu zdravstvenih knjižica. Zdravstveno osiguranje za sve građane plaćeno iz budžeta.”

⁶⁷ http://www.danas.rs/danasrs/politika/sasa_radulovic_nikada_nisam_verovao_vucicu.56.html?news_id=319198 (pristupljeno 12. juna 2016),

U tekstu je bilo reči o penzionerima koji kao kategorija nisu bili osnovna meta kampanje. Osim toga, u Planu DJB-a navodi se da je poslednje smanjenje penzija bilo protivustavno, te da je potrebno „vratiti oteto“ posredstvom državnih obveznica sa kamatom.⁶⁸ DJB smatra da je reforma penzionog sistema neophodna, a najveća stavka reforme bila bi ukidanje penzionog fonda. Umesto dosadašnjeg sistema, predlažu uvođenje socijalnih penzija za sve građane Republike Srbije, a to je pravo koje bi stekli navršavanjem 65 godina života.⁶⁹

Socijalliberalni model koji je DJB zagovarao tokom kampanje konkretnije je definisan od drugih oblasti kojima se pokret bavio, ali nije bio glavna tema. Deo objašnjenja možda se krije u činjenici da bi liberalno orijentisani segment biračkog tela koji dele sa partijama poput LDP-a bio skeptičan prema stranci, odnosno pokretu koji nudi univerzalne socijalne penzije ili osiguranje. Budući da se DJB deklarise kao pokret centra, sasvim je logično da su u najvećoj meri naglašavali značaj vladavine prava i slobodnog tržišta, a tek u drugom planu predloge usmerene ka ostvarenju pravedne socijalne politike. S druge strane, socijalna kohezija i tržišna privreda nisu međusobno isključive za opciju centra političkog spektra, stoga je verovatnije da je u pitanju bila mogućnost dobijanja prostora u relevantnim medijima i oslanjanje na društvene mreže i internet kao sredstva širenja ideja i poruka.

ČEGA (DOSTA) NIJE BILO U KAMPANJI DJB?

Postoje određena pitanja koje se nisu našla među 20 tačaka Plana DJB-a i kojima je posvećeno malo ili nimalo pažnje to-

⁶⁸ Tačka 8. Plana: „Ukinuti protivustavno smanjenje penzija. Vratiti oteto. Dug prema penzionerima pretvoriti u državne obveznice sa kamatom. Vojnim penzionerima uskladiti penzije u skladu sa odlukom Ustavnog suda sa kamatom. Reforma penzionog sistema.“

⁶⁹ http://www.danas.rs/danasrs/dijalog/sistem_prilagoditi_domacim_privrednicima_.46.html?news_id=319414 (pristupljeno 12. juna 2016).

kom kampanje. Najznačajnija oblast u kojoj je izostalo zvanično opredeljenje jeste spoljna politika. U kontekstu evrointegracija, DJB je isticao važnost ugledanja na razvijene evropske demokratije u izgradnji institucija, ali ne nužno u smislu ulaska u Evropsku uniju. „Da bi Srbija imala jake demokratske institucije, nezavisno pravosuđe i jaku ekonomiju, potrebna je politička volja onih koji je vode, a ne lažno zaklanjanje iza navodnog procesa pridruživanja EU dok se na terenu ne događaju nikakve reforme. Sve što se sada događa na relaciji Beograd–Brisel ide samo u korist Aleksandru Vučiću i njegovoj propagandi i parcijalnim interesima EU. To nije u interesu građana Srbije kojima trebaju uslovi da mogu lepo da žive od svog posla, u uređenoj pravnoj državi, sa slobodnim medijima” – naveo je Radulović u intervjuu za dnevni list *Danas*.⁷⁰ DJB je ocenio proces pridruživanja Srbije EU kao sredstvo manipulisanja građanima s ciljem distanciranja vladajućih partija od onih koje podržavaju saradnju s Rusijom.⁷¹ Radulović je izjavio i da je više puta upućivao kritike ambasadorima zapadnih zemalja zbog saradnje sa Aleksandrom Vučićem, koja vodi kršenju osnovnih načela demokratije, na šta nije dobio odgovor ili objašnjenje. Dodao je i da se izveštajima Evropske komisije relativizuje važnost reformisanja demokratskih institucija u Srbiji budući da građani izveštaje uglavnom ne čitaju, a prave reforme još nisu sprovedene.⁷² U vezi sa spoljnom politikom, DJB nije objavio nijedno saopštenje ili komentar koji se odnosi na status Kosova ili odnose Beograda i Prištine, što važi i za pitanje regionalne saradnje i odnosa sa susednim zemljama.

Politike identiteta (rodnog, nacionalnog, generacijskog ili konfesionalnog) takođe nisu dospele u zvanični program – Plan DJB, niti su činile sadržaj poruka upućivanih javnosti. Jedino

⁷⁰ http://www.danas.rs/danasrs/politika/sasa_radulovic_nikada_nisam_verovao_vucicu.56.html?news_id=319198 (pristupljeno 16. juna 2016).

⁷¹ <http://www.kurir.rs/vesti/politika/sasa-radulovic-sns-se-raspada-sledeci-izbori-2017-godine-clanak-2205359> (pristupljeno 16. juna 2016).

⁷² <http://dostajebilo.rs/radulovic-ambasadori-zapadnih-zemalja-crvene-kad-ih-pitam-zasto-podrzavaju-vucica/?lang=lat> (pristupljeno 16. juna 2016).

saopštenje koje se dotaklo ove teme odnosilo se na to što je Demokratska stranka uskratila pravo glasa pripadnicima romske nacionalne manjine u Kikindi. Međutim, ni ovaj problem nije predstavljen kroz okvir diskriminacije manjina, već kao pokušaj opstruiranja opozicije na lokalnim izborima.⁷³ Poruka koju su ovom prilikom poslali jeste da će prava nacionalnih manjina, kada DJB dođe na vlast, biti garantovana i poštovana u skladu sa Ustavom i zakonima. Pitanje rodne ravnopravnosti pokriveno je činjenicom da se na republičkoj listi našlo 100 žena, ali pored toga nije bilo reči o statusu i pravima žena u bilo kojoj društvenoj sferi.

Osim navedenih oblasti, DJB se tokom izborne kampanje 2016. godine nije aktivno bavio pitanjima religije, LGBT+ populacije ili ekologije što je logično budući da to nisu bile centralne teme ovogodišnjih parlamentarnih izbora. Imajući u vidu poziciju DJB kao građanske opcije centra, ostaje da se pokaže koliko će se u budućnosti baviti sličnim problemima nakon ostvarenih uspeha na republičkim i lokalnim izborima.

ZAKLJUČAK

Opšta ocena celokupne kampanje pokreta Dosta je bilo na vanrednim parlamentarnim izborima 2016. godine jeste da je bila prilično uspešna s obzirom na ostvarene najavljene rezultate.⁷⁴ U periodu od dve godine, između izbora, oni su uspeli da podignu svoju popularnost, strateški plasiraju poruke ciljnim grupama, dopru do šire javnosti uglavnom posredstvom interneta i društvenih mreža i osvoje 16 poslaničkih mesta u Narodnoj skupštini. Najveći deo kampanje bio je fokusiran na ekonomiju: identifikovanje problema i nuđenje manje ili više

⁷³ <http://www.blic.rs/vesti/politika/dosta-je-bilo-ds-sprecava-rome-da-glasaju-za-nas/lwgbtrb> (pristupljeno 16. juna 2016).

⁷⁴ http://www.rtv.rs/sr_lat/izbori-2016/pokrajinski/dosta-je-bilo-samostalno-na-izbore_700039.html (pristupljeno 16. juna 2016).

konkretnih predloga za njihovo rešenje. Socijalne politike nisu dospele u prvi plan, ali je i pored toga socijalni program DJB precizno definisan i usmeren ka ostvarenju modela socijalnog liberalizma. Kada je reč o demokratskom uređenju države, zagovarali su primenu načela transparentnosti, supsidijarnosti, podele vlasti i nezavisnosti sudstva. Problem koji su identifikovali kao ključni faktor zastoja srpske privrede i demokratizacije bila je partokratija u javnom sektoru koja vodi neefikasnosti i netransparentnosti rada javnih preduzeća i državnih institucija. U svakoj od navedenih oblasti postojao je i negativan karakter kampanje budući da je identitet DJB u velikoj meri izgrađen na distanciranju od trenutne vlasti i vladajućeg SNS-a. S jedne strane, podrška birača koju uživaju donekle je zasnovana na njihovom opozicionom karakteru, ali je pitanje koliko je politika kategoričkog odbijanja saradnje sa SNS-om na svakom nivou vlasti održiva.

Jedna od zamerki koja može biti upućena DJB-u jeste činjenica da je najpoznatije lice pokreta i osoba koja je dala najveći broj izjava i intervjuova tokom kampanje predsednik Saša Radulović. Samo mali broj poruka koje su dospele do javnosti poslali su drugi akteri DJB-a, na osnovu čega se može dovesti u pitanje unutrašnja demokratskost pokreta. Rad u Parlamentu i u opštinskim skupštinama biće prilika za isticanje drugih članova i unošenje diverzifikacije u javnu sliku DJB-a.

Oblasti koje nisu bile prisutne u kampanji ukazuju na hijerarhiju problema i prioritete koje DJB identifikuje u Srbiji. S druge strane, činjenica da Kosovo nije pomenuto ni u jednom saopštenju može biti indikator nesigurnosti u ideološku strukturu njihovog biračkog tela, što je uzrok opreznosti prilikom slanja poruka javnosti. U svakom slučaju, ukoliko DJB teži osvajanju većine u Narodnoj skupštini na nekim od narednih parlamentarnih izbora, neminovno je bavljenje svim pitanjima koja su od značaja za dalji razvoj privrede, demokratskih institucija i položaja Srbije u međunarodnoj zajednici. Internet kampa-

nja, kritikovanje vlasti i ponuđena rešenja bili su dovoljni za prelazak cenzusa, ali se DJB trenutno nalazi pred izazovom koji zahteva angažovanje svih snaga i sistematsko suočavanje sa svakim aspektom političkog sistema, civilnog društva i državnog uređenja Srbije. Transformisanje pokreta u političku stranku i rad na unutrašnjoj demokratičnosti predstavljaju prve korake na putu ka implementiranju osmišljenih strategija koje će pokazati da li DJB poseduje stvarni potencijal za promene koje su zagovarali u kampanji.